

41900

Socijalni demokratje,
novi „kmečki prijatelji“.

Kmečko vprašanje

zlasti z ozirom na knjižico

„Slovenskim kmetom v poduk in prevdarek“.

Ponatisek iz „Slovenskega Gospodarja“.

MARIBOR 1895.

Založila in tiskala tiskarna sv. Cirila.

41900

473/22

030051550

Uvod.

Slovenskim kmetom se vsiljuje zadnji čas neki spis z naslovom »Slovenskim kmetom v poduk in prevdarek. Poleg dr. Ingwerja za Slovence priredil M. T.« Naše ubogo ljudstvo ima malo prijateljev, ki bi se hoteli zanj potegovati bodisi z besedo, bodisi s peresom; zato vsacega z veseljem pozdravljamo, ki se postavi z nami vred v bran nasproti mnogobrojnim nasprotnikom kmečkega ljudstva. Ali tega novega prijatelja se ne veselimo in se ne moremo veseliti, ker ni pravi prijatelj, in zato danes kličemo našemu dobremu kmečkemu ljudstvu: Prijatelji, varujte se krivih prerokov!

Omenjena knjižica je socijalistična, ter sestavljena po govorih nekega Ingwerja. Kdo pa je Ingwer, da hoče kmete podučevati? Ali je kmet? Ne! Ali je rokodelec? Ne! Pred kratkim je bil Ingwer v raznih mestih koroške dežele ter je tam oznanjeval nove socijalistične nauke. Kmalu nato so imeli v Celovcu pekarski pomočniki zborovanje, pri katerem je predsednik rekel: »Prijatelji, delavci, ne pustimo se voditi od žida, ki nikdar delal ni, in ne vé, kaj je delo!« Prav je govoril vrli delavec. Kmetje, storite tudi vi tako in ne pustite se voditi od žida, ki nikdar delal ni, ter ne verjamite

njegovim besedam! Žid in socijalisti, ki stojé za njim, ne vedó, kako se seje in žanje, oni ne vedó, kako se živina redi in vinogradi obdelujejo, oni ne vedó, koliko skrbi delajo kmetom nemarni posli, oni ne vedó, koliko kmečkih domov se je že podrlo, ker mladi niso več takšni, kakoršni so stari bili! V sledečih vrstah se bo dokazalo, da socijalisti o kmetijstvu ne vedó prav ničesar nič, ali vendar hočejo vas kmete podučevati. Dandanes je mnogo ljudij, ki se v svojem življenju niso ničesar učili, ali vendar hočejo vse vedeti, in žalibož se najde dosti vernikov, ki vse verjamejo, misleči, da mora vse resnično biti, kar je pisano ali tiskano.

Kaj je socijalizem sploh?

Kaj pa je socijalizem, kaj neki socijalisti hočejo? Socijalisti ali socijalni demokratje hočejo, da bi v bodoče med ljudmi ne bilo več zasebnega produktivnega imetja. Produktivno imetje se imenuje ono, s katerim se kaj prideluje n. pr. polje, oralo, sekira itd. Vse pridelano imetje naj bo državna lastnina, in država je bode razdeljevala ljudem. Socijalistična stranka je nadalje popolnoma neverna. Bogu so svojo pokornost odpovedali ter pravijo, da Boga ne potrebujejo, ter Boga ne poznajo, zato hočejo odpraviti postave, sv. zakon in vsakatero posvetno ali duhovno oblast.

Kako so pa nesrečneži prišli do tega mišljenja? Predragi kmet! Ti hodiš za svojim plugom, za svojo živino, ti okopavaš svoje vinograde kot hlapec božji; le Bog nad teboj je tvoj Gospod, druga gospoda ti ničesar nima ukazovati, ako zvesto božje zapovedi izpolnjuješ. Tudi tebi, kmet, ne sije vedno zlato solnce, tudi tebe tare reva in žalost; ali vendar ti ne veš, koliko ima pretrpeti v velikih mestih ubogo ljudstvo, ki mora pri ljudeh iskati svoj vsakdanji kruhek. Človek ni tako mil gospodar, kakor Bog nad nami! V bogastvu otrpne človeško srce, da nima več sočutja do bede svojega bližnjega; v mestih je beračiti prepovedano in dostikrat se zgodi, da bogati milijonar z divjimi psi odganja prosilca, ki prosi drobtinice od obilnih obedov, s katerimi se bogastvo gostuje. Vsled tega se je v revežih, ki bivajo v velikih mestih, in sicer ne toliko v katoliških deželah kakor v lutrovskih, vnela brezmerne mržnja do tistih stanov, ki imajo kaj lastnine. Socijalizem vzdiguje svojo glavo, kakor temna pošast in postaja vedno silnejši. Najhujša kazen ničvrednih starišev so ničvredni otroci, ki na stare dni očeta tepó in preklinjajo; takega sinu si je liberalni novi čas izredil v socijalizmu. Ne samo, da so bogatini v gospodarskem oziru delajoče ljudstvo zlorabili, ter množili svojo last z zaslužkom ubogih ljudij, bogatini, večinoma prostozidarji, delali so tudi ves čas, da bi izpulili ljudem iz srca upanje na večnost, da bi jim izdrli iz prsij zadnjo koreniko vere,

katero je ljuba mamica usadila v nežno otroško srce. Kdo je torej socializma kriv? Krivični bogatini in neverni prostozidarji, ti so ga vzgojili in ti nosijo vso odgovornost! Zato mi socialne demokrate pomiljujemo, ter molimo za-nje; osebno jih ne bomo sodili, ker sami svoje zmore niso krivi, ali pretresovali bomo njihove nazore, ter spoznali, da kmet socialni demokrat ne more biti, ker bi to zanj bila — največja nesreča.

Nauk, katerega socialni demokrat razlaga v svojih gori navedenih bukvicah, se bode od stopinje do stopinje zasledoval, ter se bode dokazala njegova puhlost in neumnost.

I. Socialni demokrati pravijo, da je kmet v državi brezpraven in da bo kmalu brezposesten; vzrok temu je, da zemlja ni več kmečka lastnina, marveč upnikov, in da bodo kmeta dolgovi s časom popolnoma uničili; ob enem ga tarejo preobilni davki.

II. Razlaga socialni demokrat zgodovinski razvoj sedanjih razmer: »dokazano je, da v začetku niso imeli ljudje zemljišč z izključno lastninsko pravico, ampak je bila zemlja imetje vseh zajedno; vladal je komunizem«, vse je bilo vseh in zato je vsak rad delal. Pozneje s krščanstvom so prišli baje graščaki, ki so se polastili kmečkega premoženja, kmetje so morali roboto delati, gospodje pa so z lovsko družbo uničevali poljske pridelke ter oskrnjevali kmečka dekleta — strašna je tvoja zgodovina kmet!« Prišlo je leto 1848., »kmet je bil oproščen, in že je začelo vstajati drugo gospodstvo — zlato tele!« —

Na to kratko odgovorimo: Da je kmet v državi brez pravice, ni res; on ima velevažne pravice, ali to je žalostno, da se kmetje teh pravic ne poslužujejo prav, da se pusté motiti od raznih strank. Državni zbor daje postave, in tam so kmečki poslanci konservativni, drugi liberalni, tretji narodni, četrty mladočeški, peti staročeški, šesti poljski itd., mesto da bi vsi skup bili ena stranka krščanskih kmetov. Zavoljo nesloge ne opravimo ničesar; bomo složni, in kmečki stan bo najmogočnejši med vsemi.

Zdaj pa še eden »prijatelj« pride ter hoče k mnogobrojnim oddelkom še socijalne demokrate pridružiti, ali bode s tem kmet več veljave imel, če se še bolj razcepi? Nikdar ne!

Kmet bode kmalu brezposesten, tožijo socijalisti. Da, če bode oderušstvo redno tako prospevalo, kakor do zdaj, tedaj bode gotovo kmalu brezposesten; ali če kmet socijalist postane, in se sanje socijalistov izpolnijo, tedaj se bo posestva najprej iznebil, ker socijalni demokratje hočejo, da bi nihče lastnine ne imel. Dolgovi so res preobilni, davki morebiti tudi, ali od kedaj se je to pričelo? Vselej ni bilo tako.

V začetku zgodovine, trdé socijalisti, je bila vsa zemlja vseh zajedna last; dokazano je, pravijo. V začetku res. Bog je Adamu dal ves svet, ali že Kain in Abel sta si premoženje razdelila, eden je obdeloval svoje polje, drugi pa je živel ob svoji živini kot pastir. Starejšega dokaza, kakor sveto pismo, pa ves svet nima, in socijalni demokrati tudi poznejših dokazov nimajo, ter je velika predrznost trditi, da je kedaj pri kakem narodu bilo vse premoženje skupna last. Zgodovina nam sicer pripoveduje, da so si razni narodi zemljo po družinah delili tako, da je vsako pleme imelo svojo lastnino. To pa ni bil komunizem, marveč tako urejeno v tedanjih nevarnih časih, kjer nikdo pred sosedi ni bil varen, ter ni vedel, ali ne bode jutri sovražnik prišel, mu požgal njegov dom, ter mu ženo in otroke odpeljal v suženjstvo. V tedanjih časih so morali vsi udje enega plemena vkup ostati, da so se mogli braniti, in da bi vkup ostali, zato ni pustil starašina skupnega premoženja razdeliti; jasno je, da to ni komunizem. »Vse je bilo vseh; in za to je vsak rad delal«, pravijo socijalisti. Ravno nasprotno, ako je več delavcev pri enem delu, se potem eden na drugega zanaša in ničesar se storilo ne bo; saj vsakateri misli, bodo že drugi storili, ter se rajši v senco uleže, če ni dosti nadzorovan. Svet je med ljudi razdeljen samo zavoljo tega, da bi ga ljudje boljše obdelovali.

Sv. Tomaž Akvinski nas uči vse drugače, kakor

socijalni demokrati. On piše:*) Ali sme kdo imeti kako lastnino? Črez zunanje reči ima človek dvojno oblast: On sme 1. z njimi razpolagati, 2. jih sme rabiti. Z ozirom na razpolaganje**) mu je dovoljeno, da sme stvari kakor svoje posedati; kajti to je k človeškemu življenju iz treh uzrokov potrebno: Prvič, ker vsakdo za to bolj skrbi, kar je njegovo, kakor za to, kar je vseh, ali vsaj veliko drugih last; pri skupnih opravkih se vsakdo dela izogiba, ter je drugim pušča, kakor se povsod godi, kjer je veliko služabnikov. Drugič, ker se potrebna opravila veliko redneje opravljajo, če ima vsak svoj gotovi opravke; vse bi bilo zmedeno, če bi se vsakateri z vsemi opravi pečal. Tretjič se tako mir med ljudmi ohrani, ker mora vsakdo s svojim biti zadovoljen; saj vidimo, kako se tam vedno prepirajo, kjer je za eno reč več lastnikov.

Druga je pa s pravico, posluževati se zunanjih rečij. V tem oziru človek stvari ne sme posedati, kakor svojih, on se jih mora posluževati, kakor bi bile vseh; zato je apostol ukazal: »Veli bogatinom tega sveta, da naj radi dajo in delijo od svojega imetja«. — To je nauk sv. katoliške cerkve o posvetnem blagu, in ta nauk je edino pravi.

Nekdanji kmečki položaj.

Socijalni demokrati graščakom niso prijatelji; očitajo jim, da so nekdaž strahovali kmete z bičem v roki; kmetje so branili dom; ali bili so brezpravni in niso našli braniteljice v isti cerkvi, katero so edino oni branili proti turškemu navalu; tudi samostani in škofje so baje teptali v blato pravice ljudstva; kmetje so se uprli, ali »kleto nasilstvo« je zadušilo upore; svojo staro pravdo so našli kmetje na vislicah. —

*) Summa 2. 2. Q 66. art II. conclusio.

**) potestas procurandi et dispensandi.

Graščake in veleposestnike socijalni demokrati sovražijo; čemu, o tem morebiti pozneje še spregovorimo; tudi krščanska stranka velikim gospodom ni vsikdar prijateljica; kolikor jih je kmečkih prijateljev, jih bomo spoštovali in ljubili, kolikor pa nasprotnikov, vojskovali se bomo ž njimi z orožjem resnice, ne pa kakor socijalni demokrati, z lažmi. Ker se graščakom očita, da so nekdanj strahovali kmeta, moramo si vsaj nekoliko ogledati ona stoletja, ko je bil graščak gospodar, kmet pa več ali manj njegov podanik.

Skoraj vsako ljudstvo je imelo, stopivši v zgodovino, svoje sužnje. Sv. katoliška cerkev je storila, kar je bilo v njenih močeh, da tem pripomore do ravnopravnosti, in kmalu se ji je to tudi posrečilo tako, da se je v času Karola Velikega ljudstvo delilo v štiri oddelke: nobiles — plemenitaši, ingenui — prosti možje, liti — služabniki in homines pertinentes — hlapci. Kakor dandanes še, spravljali so tudi tedaj večji posestniki manjša posestva v svojo last; večji posestniki so postali plemenitaši, mali pa njihovi podaniki. Večinoma je temu bil kriv Karol Veliki s svojimi krvavimi vojskami. Prosti kmetje so morali v vojsko, zadolžili so se, ali pa so bili ubiti; da bi ohranili dom in sebe, so se zato rajši podali plemenitašem, dajali so tem davek, a zato je moral vitez v vojsko, ter si je moral sam pridobiti hlapcev, ki so hodili z njim, kmet pa je ostal doma pri oralu, ter je prijel za orožje le tedaj, če je sovražnik prihrumel v deželo, kakor n. pr. Turki na Štajarsko, Kranjsko in Koroško. Kmetje so tudi nekdanj branili dom, ali v prvi vrsti je vsikdar bil vitez. Da cerkev pri tem ni storila ničesar za kmete, je nesramna laž. Bilo je l. 1466., ko so Turki s silno vojsko napotili se h Kroji, glavnemu mestu Albanije, katero je branil slavni slovenski Škenderbeg; ta pa je bil preslab proti tako silnemu navalu, treba mu je bilo pomoči. Ali noben vladar mu pomoči poslal ni, le eden ga ni zapustil in ta je bil papež Pavel II. Meseca decembra 1466 je prišel Škenderbeg v Rim; ubog, samo z nekaterimi jezdec, prišel je pomoči prosit. Z mnogimi darovi in veliko svoto denarja se je

vrnil Škenderbeg domov. Računske bukve papeža Pavla II. pa imamo še zdaj, in iz teh je dokazano, da je dobil Škenderbeg od papeža enkrat 250, drugokrat 200, dne 19. aprila 1467. l. 2700, dne 1. sept. 1100 in pozneje enkrat celo 5000 zlatov za turške vojske.*) Te svote so bile za tedanji čas velikanske, kajti tedaj si dobil za pet goldinarjev pitanega vola. Ogrom je poslal Pavel II. za turško vojsko 100.000 goldinarjev. Socijalni demokrat pa se predrzne trditi, da cerkev v turških vojskah za Slovence ničesar ni storila!

Kar plemenitašem očitajo, je večinoma neresnično. Poglejmo nazaj v zgodovino! V letih 850. do 950. so postali poprej prosti kmetje od graščakov odvisni. Z letom 1000. pa se je kmečko stanje začelo izboljševati od leta do leta. Tedaj so kralji postajali mogočnejši in ti so spoznali, da jim je v korist, če podpirajo kmete nasproti preoblastnim vitezem. Tedaj so se začela tudi mesta razcvitati; potrebovala so delavcev in vsakateri kmet jim je dobro došel, če je prinesel s seboj par zdravih delavnih rok. Zato so morali graščaki s svojimi ljudmi lepo ravnati, če so jih hoteli obdržati. Ali zunanje razmere same bi narodom nikdar ne bile pomagale do tistega blagostanja, o katerem nam pripoveduje zgodovina, ko bi v narodih ne bila delovala še druga veljavna oblast: oblast sv. cerkve.

One dni je bila sv. cerkev dovolj oblastna, da je mogla prepovedati posojila na obresti, ter vzdržati to prepoved celih 400 let. Tedaj je postal kmet prost, bil je bogat, in grofov ni bilo sram dajati svoja dekleta imovitim kmetom v zakon. Beseda robstvo (*Leibeigenschaft*) se v zgodovini prvokrat najde še le leta 1653. Da kmet ni bil popolnoma prost, je res; moral je graščaku desetino plačevati, ali zato je hodil vitez v vojsko in je oskrboval vse one opravke, za katere moramo dandanes imeti celo armado uradnikov; tudi v roboto je moral kmet hoditi, ali roboto in desetina vkup sta znašali komaj tretjino tega, kar mora revež kmet dandanes za svojo prostost plačevati. Kar se dan-

*) Pastor, Geschichte der Päpste II., 325.

danes o krutem robstvu in nasilnih graščakih pripoveduje, je skoro vse basen. V avstrijskih deželah noben podanik na leto ni imel čez 12 robotnih dni, in desetina je bila dosti mila. Navedemo samo eden izgled: Kmetje so morali graščakom dajati tudi piščeta; kedar je pa bila kmetica na porodu, dobil je graščak od piščet samo glave, drugo je moralo ostati kmetici kot krepčilo, tako je določevala postava. Kje imamo pa kaj danes tako milih postav? Torej tedanji čas ni bil tak, kakor ga črnijo socijalni demokrati, in kakor so ga vedno črnili liberalci. Eden najučenejših mož našega stoletja trdi: »Prepričan sem, da je bilo podaništvo v preteklih stoletjih za kmete in delavce veliko lažje in milejše, kakor tužna sedanjost.«*) Kdor hoče o starem času govoriti, mora ga preučiti, ter ne sme vsega verovati, kar so pisali in še pišejo neverni zgodovinarji, ki stara stoletja obrekujejo, ker so bila katoliška. Srednji vek je bil za kmete zlata doba; tedaj je dobival n. pr. hlapec na leto deset goldinarjev in dekla tri; pitani vol pa je stal tri ali štiri goldinarje, torej je dobival hlapec na leto trikrat toliko, kolikor je pitan vol vreden. Da so mogli kmetje posle tako dobro plačevati, morali so biti bogati.

S šestnajstim stoletjem se je pričela za kmete žalostna nova doba; tedaj so začeli knezi in njihovi neverni pravniki upeljevati rimsko pravo. Po krščanskem nauku je vsakatera oblast od Boga in se ima vsakateri vladar ravnati po božjih zapovedih; paganski Rimljani pa so mislili, da je država prvo ter da posvetna oblast s podložniki sme storiti, kar hoče.

Brezvestni pravniki so tedaj izmislili čudne nazore; trdili so: »Kar je knezu ljubo, je postava« **), ali »čegar vlada, tega vera!« ***) Po krščanskih načelih smo vsi ljudje božji otroci, ter imamo na sebi (per se) vsi ednako pravico do sveta; rimsko pravo pa je trdilo, da je le cesar ali kralj božji sin, ljudje pa so njegovi sužnji; zato naj bi bila vsa dežela cesarjeva last, kmetje

*) Grimm, Rechtsalterthümer XVI., 395.

**) quod principi placuit, legis habet valorem.

***) cujus regio et religio.

pa samo najemniki cesarske lastnine. Tedanji čas je prihajal vedno bolj neveren, in kakor je nevernost naših dni nas zapeljala v hlapčestvo židov, tako je tedaj ljudstvo vsled svoje nevernosti izgubilo poprejšno prostost in je postalo suženj vitezov in knezov. Ko bi bila vera še dosti močna, bi se od knezov dobro plačani advokati ne bili upali takih načel zagovarjati. Žalibog je v tistem času nastopil tudi Luter ter odcepil od prave cerkve s krivim svojim naukom milijone ljudij, cerkev je vsled tega oslabela, nastale so krvave verske vojske, in v teh je prišel kmet popolnoma ob svojo poprejšno prostost. Kmetje in meščani so se branili proti novim nazorom, a zastonj; mesto Worms je n. pr. l. 1513. terjalo, da naj bi noben advokat pred sodnijo več govoriti ne smel. Kmetje so delali upore, a vitezi so jih premagali. Nekdaj so kmetje sami svoji sodniki bili, tedaj se je pa začelo sodstvo, ki jo imamo še dandanes, sodstvo, pri katerem nihče brez advokata ničesar ne opravi. Tedaj je nastal pregovor: »Pravnik, slab kristjan.« *)

Ti časi so bili žalostni; tudi mi vitezov ne bomo vselej zagovarjali, ali očitaneje nam ne pomaga nič. Če se oziramo nazaj v zgodovino, delajmo to vsikdar le z namenom, da z lučjo zgodovine ložje najdemo pot v boljšo bodočnost. Pustimo mrliča, ne sodimo jih, saj so že vsi sojeni od tistega, ki bo enkrat tudi naš sodnik.

Prišlo je leto 1848. in liberalizem je ljudi oprostil. Ali kako? Graščaki in velika gospoda so imeli dolžnost, kmetom opravljati tiste posle, za katere mora dandanes plačevati brez števila uradnikov. Te dolžnosti so se l. 1848. graščakom odvzele. Davke so pred letom 1848. večinoma samo večji posestniki plačevali, pri oproščenju so se pa na vse ednako razdelili; velikim se je odvzelo, malim naložilo. To je storila tista liberalna gospoda, ki se toliko hvali, da je kmeta oprostila.

*) „Juristen, schlechte Christen“.

Sedanji položaj kmečkega stanu.

Socijalni demokrati trdè: »Svoboda se kmetu ni dala zategadelj, ker so uvideli krivico, ampak radi lažjega izkoriščevanja; neveščega vrgli so v boj z mogočnimi protivniki, velikim posestvom in velikim kapitalom. Nekdaj, ko kmet ni bil prost, imel je svoj kruh, dandanes pa mora gledati, kje bode svoje pridelke najdražje prodal, da plača obresti in davke Na sejem, kjer prodaja kmet svoje pridelke, pripelje tudi veliki posestnik svoje, katere pa lahko mnogo ceneje razpeča, kakor kmet, ker jih je ceneje pridelal; velikoposestniki si kupijo stroje, ter so se na visokih šolah izučili kmetijstva.« —

Krščanskim političnim strankam so liberalci vedno očitali, da so v starih časih kmete odirale, silile jih k roboti, ter jemale od njih desetino; z veseljem danes vidimo, da morajo najhujši nasprotniki priznati, da se je kmetom vendar nekđaj boljše godilo, kakor dandanes. Tako daleč ima socijalni demokrat prav, ali da bi bili kmeta leta 1848. oprostili z namenom, izkoriščevati ga, tega našim liberalcem ne bomo očitali. Liberalcem in prostožidarjem je bilo tedaj za kmečki blagor toliko, kakor nam za predlanski sneg; oproščevanje je imelo ves drug namen. Prostožidarji so hoteli razdreti stare krščanske zadrüge v mestih, ker so bile ob enem krščanske, oni so oprostili kmeta, misleči, da ga po tej poti najložje pridobijo za-se proti veri. Posledice, katere omenja socijalni demokrat, so resnične, ali krščanske stranke opozarjajo na te posledice že več kakor trideset let, ter skušajo kmete združevati proti prostožidarjem, — in socijalni demokrat je kot prerok prišel nekoliko prepozno.

Pravega uzroka kmečkega propada pa socijalni demokrati ne poznajo. Evo, kaj trdè! Kmečki pridelki nimajo cene, ker veliki posestniki ceneje pridelavajo. Kaj takega v javnem spisu trditi, je nekako predržno, ali recimo rajši, neumno. Veliki posestnik ne pridelava nič ceneje, kakor kmet. Res ima on stroje, boljše seme, boljše živino, ali zato mora imeti uradnike in sam poslov

ne more nadzorovati; kmet pa dela sam in kar je sam storil, je najboljše storjeno. Kar veliki posestnik pri nas s stroji prihrani, to dá uradnikom in lenobnim poslom. S stroji pa nadalje kmetom dosti pomagano ni. Ako se po letu vse s strojem zmlati, pa po zimi dela ni za posle; kmet si tako pri poslih res nekoliko prihrani, pomagano pa mu vendar ni; kajti če posel dosti dela nima, mora zopet kmet reveža vzdržavati. Tako je torej neresnično, da bi pri nas veliki posestniki kot gospodarji bili nasprotniki kmetom. Le v tem slučaju so veleposestniki kmetu nevarni, če so kapitalisti, če imajo toliko suhega denarja, da nakupujejo kmečka posestva ter ondi nasajajo gozd, kjer je nekdaž na svojem domu bivala kmečka družina. Kmečke bede navadno ni veliko posestvo krivo, marveč velike obresti prinašajoči denar, proti kateremu do zdaj žalibog nimamo nobene postave, ki bi kmeta branila.

Drugo je pa resnica, namreč, da v Ameriki, Avstraliji in Rusiji žito veliko boljši kup pridelavajo, kakor pri nas. Zato naši pridelki nimajo cene, ker dobivamo moko iz najoddaljenejših krajev sveta, ker dobivamo vino z Laškega itd. Proti tem zunanjim deželam se moramo braniti s colnino. Ravno zoper colnino so pa socijalni demokrati vedno bili, češ, ona podražuje mestnim delavcem vsakdanji kruh. Tako se socijalni demokrati povsod upirajo proti colnini na kmečke pridelke; čudno je potem, da se upajo trditi, veliki posestniki so krivi, da kmet nič ne zasluži več. Se vé, da mora imeti colnina svojo mero, ona mora biti modro uravnana, sicer bi umetno izvišavala ceno kmečkih domov; ti bi se vsled tega višje zadolžili, in korist od colnine bi zopet le bogatini imeli, katerim kmet obresti plačuje. Colnina je neobhodno potrebna in oporekanje, da se s tem delavcem in ubogim ljudem kruh podražuje, je popolnoma ničevno. Denar, ki ga izdamo za amerikkansko moko, pojde v Ameriko, in ne bomo ga več videli; če se pa našim kmetom moka ali vino nekoliko dražje plača, vsaj tako, da on še živetí more, potem bo kmet denar, katerega je danes od meščanov sprejel, jutri nesel tje nazaj; mestni delavec bo kruh dražje plačal, ali zato več zaslužil, in

denar bo ostal v deželi. Brez colnine bo imel delavec res cenejši kruh, dokler imajo kmetje še nekaj starega premoženja, potem pa kruha prav ne bo več imel, ker za najcenejši kruh denarja več ne bo. Ravno v tem oziru kmetje z delavci ne morete držati, ako vam je drag vaš dom. Vprašanje, na katere se naj država v prvi vrsti ozira, na kmeta ali na delavca, je silne važnosti. Kakor hitro bodo enkrat rekli, samo na delavce se bomo ozirali, colnino na poljske pridelke bomo odpravili, kakor socijalni demokrati hočejo, potem bo ubogi kmet popolnoma zgubljen, ter mu ne bo ostajalo ničesar druga, kakor iti za svojim zgubljenim premoženjem v dalnjo Ameriko.

Naša velika posestva kmetom niso toliko nevarna, kakor veliki suhi denar, veliki kapital.

Kaj pa je veliki kapital? Ali je tisoč goldinarjev veliki kapital? Marsikateri bralec si bode morebiti mislil: Da, za me bi bilo tisoč goldinarjev velik kapital, ko bi jih le imel, kako lahko bi si ž njimi pomagal! Prijatelj, da bi imel kdo 10.000 gld., to še ni veliki kapital, da bi jih imel 50tisoč, tudi še ne. Na vsem svetu je 27tisoč milijonov gld. suhega denarja. Te svote je skoraj polovica v rokah nekaterih bogatinov. Rotsildova družina ima sama neki dva tisoč milijonov premoženja. Da si bralec lažje predstavi tisoč milijonov, povemo mu, da, ko bi po robu postavil cekin za cekinom, bi s tisoč milijoni, če bi jih začel v Mariboru postavljati, prišel še osem ur daleč čez Ljubljano ven! Trinajst tisoč milijonov denarja je pa v rokah nekaterih bogatinov. Tem bogatinom smo postali vsled liberalnega gospodarstva dolžniki. Avstrija sama jim dolžuje čez štiri tisoč milijonov goldinarjev; za te bogatine delajo narodi kakor hlapci, da jim morejo vsako leto plačati obresti, vse eno, ali je zemlja kaj obrodila ali nič. Avstrija sama plačuje od državnega dolga več kakor 160 milijonov na leto obresti, ves zemljiški davek pa znaša le 37 milijonov. S tem obilnim denarjem so si nakupili bogatini skoraj vse največje časnike, ki so potem evangelj naših uradnikov in gospodov. Tako je prišlo, da imamo postave za denar, ali za kmeta jih nimamo. Le eden izgled: Kmet je

imel posestvo, vredno štiri tisoč goldinarjev; zadolžil se je do dva tisoč in ker obresti ni mogel več plačati, prodali so mu dom za dva tisoč, ker sosedi niso imeli denarja, da bi bili licitirali. Tako je postava skrbela, da upnik zopet dobi svoj denar, ali zato ni skrbela, da bi kmet doma ne izgubil. Suhi denar dandanes vedno obrodi, on je kokoš, ki vedno vali; mrtva je sicer ta zlata ali papirnata kokoš, ali prebrisani ljudje so ji vedeli udahniti neko protinatorno življenje; vedeli so skovati postave, vsled katerih denar dobiva, kar je drugega človeka delo zaslužilo. Nekdaj so kmetje delali roboto gospodi, zdaj pa bogatinom, in sedanje naše suženjstvo je veliko žalostnejše, kakor kedaj poprej. Krščanska pravica tirja, da vrnemo bližnjemu, kar je nam dal; da bi mu dali dvojno ali trojno, to več prav ni, to se pravi, tam ni prav, kjer posojevalec sam prav nič ni sodeloval in kjer posojilo v nobeni nevarnosti ni bilo. Kdor v takem slučaju obresti jemlje, ta prodaja bližnjemu čas, čas pa ni naš, marveč božji. Če komu hišo posodim v rabo, ostane hiša moja in od svojega jaz lahko dobička iščem, če pa komu denarja dam, tedaj denar ni več moj, in od tega, kar moje ni, tudi dohodkov tirjati ne smem. To so krščanska načela; nekateri jim nasprotujejo, drugi jih zagovarjajo. Liberalni čas jih je zapustil ter zabredel v nesreče; skusimo se jih zopet poprijeti, ter kolikor mogoče, se ravnati po njih, in gotovo bode bodočnost za kmeta boljša!

Kmet in država.

Sem ter tje imajo socijaldemokrati tudi prav, in tedaj jim bomo vselej odkritosrčno pritrjevali; človek se mora tudi od nasprotnika učiti, in demokrati imajo med seboj marsikaterrega prebrisanega moža. Oni opozarjajo na rastoči dolg kmečkega stanu: L. 1868. je bilo vknjiženih dolgov 1500 milijonov, l. 1893. že 2330 milijonov. L. 1868. je bilo 5074 kmečkih domov po

dražbi prodanih, l. 1890. pa že 12.513! V letih od 1868. do 1890. se je na Avstrijskem izlicitiralo 220.328 kmečkih posestev. To razglašajo demokrati in lahko rečemo, da je prav; kajti mamica vselej tistega otroka pomiruje, ki kriči; tako nekako dela tudi država. Ona vedno za oni stan najbolj skrbi, ki najglasneje zna tirjati pomoči. Ali prej kakor demokrati, so opozarjali na kmečki propad krščanski poslanci, krščanski učenjaki. Ti že čez dvajset let svarijo in opominjajo, demokrati pa so še le letos ali lani zapazili, da bi kmetje ne bili napačni pomagaleci pri občnem upor in prevratu, katerega nameravajo. Demokrati tudi opozarjajo na to, da lastnik 500 gld. vrednega posestva plačuje 2 gld. davka, lastnik posestva 50.000 gld. vrednosti pa samo 100 gld. *) Demokrat pravi na to: taka je pravica, da mali dvajsetkrat toliko plačuje, kakor veliki. Stokrat toliko je večje vredno, 100×2 je 200, on plačuje pa samo 100, 200 je pri demokratu dvajsetkrat toliko kakor 100!

Res je, da se malemu posestniku tudi v tem slučaju krivica godi, če samo dvakrat toliko plačuje, in prav bi bilo, ko bi naši poslanci enkrat na tanko pregledali, kaj je na tem resničnega. To smemo in moramo tirjati, da se primeroma vsi ednako obdačijo. Liberalno davčno načelo je do zdaj bilo, naj se davek nalaga na veliko število ljudstva, naj se davek ne išče pri bogatinih, ker jih je le malo število. Odkar pa krščanske stranke v politiki močnejše prihajajo, začele so tirjati, da se naj davki v prvi vrsti nalagajo bogatinom. Podpirajmo te stranke, in marsikaj se bo v državi spreobrnilo v blagor kmetu in delavcu!

Demokrati državi očitajo, da z vojaščino nalaga ljudstvu veliko breme. Tudi krščanske stranke to obžalujejo; krepkih fantov bi doma potrebovali, pa morajo v cesarsko suknjo. Ali je temu naša država kriva, ali Nemška ali Francoska? Ne, nobena država, marveč slavohlepni in brezvestni posamezniki in končno tudi

*) Beilagen zu den Gesetzentwürfen betreffend die Errichtung von Berufsgenossenschaften der Landwirthe u. s. w. p. 499. 16. Summarium 1. vrsta in 7.

brezvernost našega stoletja. Vojske l. 1866. in 1870. je Bismark popolnoma svojevoljno začel, in tako jih utegne kak minister katerekoli države zopet kedaj začeti; pravičnega sodnika med narodi, sv. očeta v Rimu, iščejo države pa le sem ter tje pri kaki malenkosti, ki je brez pomena. Tako sta Nemška in Španska pustili pred par leti Leona XIII. odločiti prepir zavoljo Filipinskih otokov. V današnjih razmerah brez vojakov ne moremo biti, ali vojaška leta bi se lahko porabila kakor napredovalna šola, vojaki bi se naj tam več kaj učili in ne samo sukati orožje.

Socijalni demokrati trdé, da se kmetom krivica godi, ker morajo prostaki tri leta služiti, sinovi gospodov pa služijo menda le eno leto. Tudi to oporekanje je krivično, kajti tudi kmečki sinovi dijaki služijo, če imajo dotične skušnje, samo eno leto, in če skušenj nimajo, morajo tudi gospodje tri leta v kosarno. Država je dijakom in drugim mladeničem, ki se izobražajo za svoj dotični stan, ta poboljšek privolila, ker bi bilo neusmiljeno, siliti jih, da pretrgajo svoj uk cela tri leta, ter tako dostikrat izgubijo svojo bodočnost, ker pa mislimo, da bi kmetom prav ne bilo nič pomagano, ko bi vsi gosposki sinovi deset ali dvajset let služili, to bi le državi več stroškov in kmetom več davkov napravljalo. Demokrat nadalje pravi: »Kmečki sin postane korporal, sin bogatina pa oficir; prvi dobiva majhno plačo, drugi pa dobi plačo oficirja, to je lepa enakopravnost«. Kmečki čitatelj, veseli se lepih dnij, ko bodo demokrati vsakaterega človeka plačevali, kakor zdaj oficirja! Oni bodo iz kamenja delali kruh, iz zemlje bodo naredili nebesa; kedaj se jim bo to posrečilo, tega pa še ne vedo, in zato bodemo tudi mi še nekoliko počakali, predno postanemo demokrati. Smejal bi se človek temu govorjenju, ko bi tako nevarno ne bilo! Glej kmet, danes pravijo tebi, to ni enakopravnost, če oficir dobi večjo plačo, kakor prostak, jutri bodo pa tvojim hlapcem in deklam govorili, da ni enakopravnost, če imaš ti kmet hišo in polja, posel pa si mora leto za letom podstrešja iskati, da naj imajo kmet in posli, sploh ves narod vsa posestva kakor skupno lastnino. Mi

na svetu nismo vsi enaki, eden je bistro pameti, drugi počasnih mislij, eden ima krepke pesti, drugi je slaboten ali len, eden ima kaj posestva, drugi nič; v takih razmerah tirjati: vsi morajo vse imeti, noben ne sme več imeti, kakor drugi, je neumno. »Slov. Gospodar« je že povedal: Svet moremo posedati, kakor bi bil med posameznike razdeljen, a rabiti ga moramo tako, kakor bi bil vseh, to je naše krščansko načelo.

Demokrati pravijo nadalje, da vlada hoče kmetom pomagati z zadrugami, ali da zadruge ne zamorejo nič; priča temu so baje zadruge na Nemškem, kjer se jih je neki veliko ustanovilo, ali vkljub temu prihaja delavski položaj vedno žalostnejši. Na to moramo najprej odgovoriti, da demokrat, ki hoče s svojimi bukvicami »Kmetom v poduk in prevdarek« kmete podučevati, ne pozna niti zadrug na Nemškem, niti vladnega predloga zastran kmečkih zadrug in rentnih posestev. Zadruge se do današnjega dne še nikjer niso prav razvile, ker je vlada premalo sodelovala. Kolikor se jih je pa razvilo n. pr. posojilnice, storile so ljudstvu veliko dobrot.

Naj se kmetje in delavci v zadrugah družijo, po tej poti je najti pomoči, kje drugje ne; od države ne smemo pričakovati, da nam bode kedaj kruh rezala, kakor oče otrokom; ljudstvo si mora kruh pridelati in priskrbeti samo, dandanašnji pa bode to zamoglo le v dobro urejenih zadrugah. Nikjer na svetu delavci niso tako dobro plačani, kakor na Angleškem, ker so tam skoraj vsi v zadrugah (Trades Unions) združeni; ali ker v dobro urejenih zadrugah demokratskih hujškačev in nemirnežev ne trpijo, zato demokrat zadruge mrzé, zato jim je vsakatera zadruga trn v peti. Leon XIII. so pisali v okrožnici »Rerum novarum« takole: »Z veseljem vidimo, da se povsod napravljajo družbe (zadruge), obsegajoče ali samo delavce, ali pa delavce in gospodarje; želeči je, da bi rastle v svojem številu in delokrogu«. Tako nas uči od Boga razsvetljeni veliki duhovnik na Petrovem prestolu — demokrat pa pravi, da zadruge niso za nič. Krščanski kmet, kateremu bodeš pa verjel?

O rentnih posestvih trdé prebrisani demokrati: »rentna posestva se ne smejo ne prodati, ne zadolžiti, ne podedovati, dokler ni cela kupnina plačana« zadruga kupi posestvo in jo »izroči potem jednemu prošniku v rabo s pogojem, da izplača kupnino v četrletnih obrokih«.

Te besede je demokrat nekako čudno sestavil, tako, da bode treba pojasnila. Leto za letom prihaja več kmetov na boben; včasih pride kak kupec, ter se posestvo proda po svoji vrednosti, včasih pa kupca ni, in potem se lahko odda dom za polovico ali tretjino cene. Kdo pa pri tem navadno vse izgubi? Kmetica je upnikom vedno jenjavala, dokler je bilo kaj dobiti, in nazadnje, ko pride dražba, zanjo ne ostane ničesar več.

Na Koroškem se je prodalo od leta 1868. do 1892. po dražbi 4101 posestev, dolgov je bilo 17,000.000, skupilo se je 9,000.000; na Kranjskem 10.190 posestev, 15,000.000 dolgov, skupilo se je 9,000.000; na Štajarskem 16.000 posestev, 69,000.000 dolgov, skupilo se je 34,000.000.

Tako se je pri dražbah izgubilo na Štajarskem 35 milijonov, na Kranjskem 6 milijonov, na Koroškem 8 milijonov!

Da bi se kmečka posestva ne prodajala več tako v zgubo, hotela je država napraviti postavo, da mora zadruga posestvo po cenilni vrednosti kupiti, ako kdo drugi več ne ponudi, ter posestvo dati prejšnjemu gospodarju tako rekoč v najem nazaj, pod tem pogojem, da skoz deset ali dvajset let, kakor bodo kmetje sami v zadrugi določili, vsako četrletje eden obrok povrne; ako pa hoče zadrugi prej svoj dolg vrniti, pa vrne, kedar hoče. Da zadruga ne more pustiti posestva brez dovoljenja prodajati, dokler ni plačano, je jasno, da bi ga posestnik podedovati ne smel, je pa neresnično; § 52. predloga pravi: »Zadruga je zavezana izbrati kot naslednika na posestvu tistega, ki je bil za to odločen od posestnika«.

Zadružna in rentna postava bi bila za kmete velika dobrota. Sama zase res kmeta ne bo rešila propada, ali ona bi bila prvi korak pravega postavodajstva;

res, s prvim korakom do konca ne pridemo, a brez prvega koraka ne bomo prišli nikamor.

Kmet in duhovščina.

Socijalni demokrat govori v svojih bukvicah tudi o političnih strankah, katere pozna tri, »klerikalno«, krščanskosocijalno in narodno, o liberalcih ne vé menda nič. »Duhovniki«, pravi, »se družijo v državnem zboru z najhujšimi kmečkimi nasprotniki, da dosežejo svoj namen, jim je vsako sredstvo dobro, po znanem reku: »namen posvečuje sredstva«. Mesto poštenega boja zateka se ta stranka k ovaduštvu ter preganja vse iste dobrosmisleče duhove, kateri s pošteno besedo kličejo ljudstvo k povratku prave človečnosti...peče jih spomin na preteklost, s strahom gledajo v bodočnost, kjer se pripravlja socijalni prevrat. Tej stranki ni toliko za vero, katera ni v nevarnosti, kakor za vladarstvo«. —

Dozdaj smo po vrsti dokazali neresničnost in neumnost demokratskih trditev, v besedah, ki so se zdaj navedle, dospela je predrznost lažnivih prerokov do skrajne meje. Duhovniki se družijo z najhujšimi kmečkimi nasprotniki, ali kedaj in kje in kdo, tega zapeljivec ne pové. Zgodilo se je res, da se je kdaj eden ali drugi duhovnik nasprotnikom ljudstva, liberalcem, pridružil, ali stranka duhovnikov tega ni nikdar storila. Kateri namen pa imajo neki duhovniki, da se bavijo s politiko? Naj bi ga demokrat povedal! Duhovnik za-se pri tem nima nobenega namena, on je kmečki sin, on pozna kmeta in je tudi izučen dosti, da se zna braniti zoper jako premetenega nasprotnika. Zakaj pa liberalci duhovnike tako črtijo, če se oni družijo s sovražniki kmeta? Pisatelju teh vrstic je enkrat rekel neki liberalen kmečki poslanec: »Mi kmetje razun duhovnikov nimamo nikogar, da bi nas zagovarjal, ali duhovnikov nočemo.«

Brez duhovnikov bi bil kmečki stan izgubljen, le duhovniki so neustrašeni in neodvisni dovolj, da morejo

brezozirno zagovarjati in braniti kmečki stan proti mnogoterim krutim sovražnikom, dandanašnji tudi proti socialnim demokratom. »Duhovniki se zatekajo k ovađuštvu«, kaj hoče neki demokrat s tem reči? Bržkone tega sam ne vé; kajti to vendar ni ovađuštvo, če katoličani tirjamo, da državna oblast vmes poseže, ako je kje demokratično nasilstvo postalo preveliko in nevarno. Če je n. pr. lansko leto v francoskem mestu Cempuis socijalistični vodja neke sirotišnice silil na pol odrasle fante in dekleta, da naj neoblečeni med seboj občujejo, in če je potem klerikalna stranka pozvala državno oblast, naj tega ne pripusti, tedaj to ni bilo ovađuštvo; to je bila vsakatega poštenega človeka dolžnost!

Duhovniki niso ovađuhi, oni sami le predobro vedo, da se dandanes proti nevarni krivi veri s postavami ne doseže ničesar, zavoljo tega tudi postav proti demokratom ne iščemo, mi hočemo le, da se državne razmere uravnajo po krščanskih načelih, potem se bomo novih krivovercev lahko obranili. »Peče jih spomin na preteklost«, trdi demokrat. Koga naj peče spomin na preteklost? Sv. katoliško cerkev gotovo ne, pač pa tiste narode, ki so živi studenec zapustili in si skopali jame, ki vode nimajo. Stoletja, v katerih so ljudje bolj ubogali verske nauke, so bila zlata doba delajočih stanov. Kdor tega ne vé, naj sploh niti o zgodovini, niti o gospodarskih rečeh ne govori!

Sv. cerkvi se je že veliko očitalo in očita še danes, navadno od takih ljudij, ki so skoz in skoz malopridni in ki si ne morejo misliti, da bi kdo drug na svetu bil poštenjši od njih. Nastajal je krivoverec za krivovercem, od Šimena copernika do starokatoličanov v naših dneh jih je bilo veliko, veliko vrst, sv. Avguštin sam jih je do svojih dnij naštel osemdeset; vse te je cerkev prebila, prebila bode tudi demokrate, ki niso samo gospodarski novotarji, oni novotarijo v prvi vrsti v veri, dasi trdé v eni sapi: »Vera ni v nevarnosti, mi vsakateremu pustimo verovati, kar hoče«. V celih bukvicah, zoper katere so namenjene te vrstice, socialni demokrat niti enega gospodarskega nasvéta nima; on psuje samo duhovnike, psuje veliko posestvo, trdi, da je

lastnina tatvina, da mora svet biti skupna lastnina, da morajo na svetu biti vsi ljudje enaki.

Pri nas v državnem zboru še nimamo demokratske stranke, ali na Nemškem jo imajo; in tam so demokrati še zmirom zoper vsako postavlo glasovali, ki je hotela delavcem in kmetom pomagati, češ, mi moramo le na to delati, da se bode sedanja bržava podrla prej ko mogoče. Torej ta stranka ni gospodarska, ona tudi ne zna ničesar, razun ponavljati vse tiste laži in obrekovanja, ki so jih brezverni protestantski in drugi pisatelji zoper našo sv. cerkev izmislili.

Imeli smo dozdej veliko nasprotnikov sv. vere, ali ti volkovi so bili vsaj toliko premeteni, da so si oblekli, kedar so šli med ljudi, ovčja oblačila. Liberalci so veri nasprotni, ali oni to prikrivajo. Narodovci so nasprotniki sv. cerkve, ali sem ter tje gredó tudi še v cerkev kazat ljudem, kako dobri kristjani da so. Socijalni demokrati pa odločno pravijo: »Mi nimamo vere, Kristus ni Bog, papeža in škofov ne poznamo, zakramentov tudi ne, sploh na večnost ne verjamemo, mi hočemo nebesa na svetu, po smrti jih pripuščamo angeljem in vrabcem!«

Pazi, dragi kmečki bralec, kaj n. pr. demokrati sicer o veri pišejo! Oni imenujejo Kristusa in Mater božjo goljufa.*) Voditelju socijalnih demokratov, Bebelnu, je Mohamed najslavnejši mož Azije. On piše n. pr. »L. 632. je umrl v naročju svoje žene mož, katerega ime je svet napolnilo, največji mož, ki se je kedaj rodil v Aziji«.**) Kje pa Kristus ostane? Vidiš, bralec, turška vera uči: »Bog je in Mohamed je njegov prerok«, socijalni demokrat pa še toliko vere nima! On pravi, Mohamed je, Boga pa ni. »Socijalizem in krščanstvo sta različna, kakor noč in dan«.***) »Krščanstvo je najbolj hlapčevsko med vsemi hlapčevskimi veroizpovedanji; na potu stoji križ z napisom: Usmiljenje, milostljivi Jezus, sveta Marija, prosi za nas! To je neizmerna ponižnost krščanstva v vsem njegovem siromaštvu. Kdor tako vse

*) Sofargue, Materialismus 9.

**) Bebel, Moham. Culturperiode 22.

***) Dietzgen, Religion der Socialdemokratie 26.

svoje upanje na usmiljenje zida, je v resnici zaničevanja vreden siromak». *) Drugače o sveti veri tudi satan v peklu ne govori, toda vam, kmetje, pravi v obraz socialistični lažnik: »Tej stranki (duhovnikom) ni za vero, katera v nevarnosti ni, ampak za vladarstvo«.

Vera ni v nevarnosti? Ako bomo mi zavrgli sv. križ, kakor so ga nekdanj ljudstva v severni Afriki, v Mali Aziji, prestavil ga bo Bog v druge kraje. On je mogočen dovolj, da lahko izpolni svojo obljubo: »Ti si Peter, in na to skalo bom zidal svojo cerkev, in peklena vrata je ne bodo zmagala«; ali vaši domovi, kmetje, bodo v nevarnosti, naša draga domovina bo v nevarnosti, ako bo ljudstvo verjelo socijalnim demokratom, ako bo postalo nevernejše od Turkov. Toda mi se tega ne bojimo; kajti kmet je pameten dovolj, da vé, da brez Boga biti ne moremo, da vé, da so mu duhovniki, njegovi sinovi in bratje, boljši prijatelji, kakor demokratje, ki so prišli, Bog vé, od kod k nam. Naj gredo Ingwer in vsi njegovi pristaši v Afriko k zamorcem, ali kam drugam, ter naj tam pokažejo svoje znanje!

Kmet in socijalni demokrati.

Vsi stanovi so neki kmetu sovražni, najbolj sevé duhovniki, tako trdé socijalni demokrati; zato se morajo vsi odpraviti, če drugače ne, pa odrezimo jim glave! »Skušnja nas uči, da se le takrat iznebimo zobobola za vselej, če si damo bolen zob izdreti«, torej proč z velikim posestvom, proč z vero, proč z duhovniki, proč z vsakatero oblastjo! Čudno, če nas zob boli, naj ga izderemo, ako nas pa glava boli, ali jo bomo odrezali? Sedanji gospodarski red v državi ni dober, mar se naj zategadelj odpravi vsakateri red in vsakatera oblast? Socijalni demokrat pravi dalje: »Ako hočemo

*) Dietzgen c. l. 27.

zlo enkrat za vselej odstraniti, mora se odpraviti zasebno premoženje; zemlja ni samo za nekatere, marveč za vse, ona mora biti torej last vseh in ne samo posameznikov. Vsaki, kdor ima veselje do obdelovanja zemlje, naj isto obdeluje, in dotični pridelki so njegovi.«

V tem nam podaja socijalni demokrat svoje gospodarsko izpovedanje. Čudno, v Boga ne veruje, na Kristusa tudi ne, ali on trdi, da je zemlja za vse! Kdo pa je socijalnemu demokratu to povedal, odkod pa ima ta nauk, da je zemlja za vse? — Lovec je šel enkrat na zajčji lov; zagledavši ga, so zajci začeli pobirati svoja šila in kopita, ter so zbežali v grmovje. Le eden se je štel za bolj prebrisanega ter ni hotel bežati. Ta se je ustavil na zadnji nogi, vzdignil dolga ušesa ter začel lovca groziti: »Ti mi ne smeš storiti ničesar, svet je za nas vse!« — Lovec se je na to smejal, ter dejal prebrisanemu zajčku: »Prav govoriš, ali jaz imam puško, ti je pa nimaš, zato bodeš ti zdaj moj!« — Pok! Ustrelil je zajca in od te dôbe zajci ne verjamejo več, da bi svet bil za vse.

Nekako tako bi se tudi na svetu godilo, ko bi ne bilo nad nami Boga, katerega otroci smo. Sveta vera nam je razodela, da smo božji otroci, da je svet nas vseh, sveta vera nas uči, da smo dolžni ljubiti se med seboj, da bližnjemu ničesar storiti ne smemo, kar mi nočemo, da bi drugi nam storili. Kdor pa v Boga ne veruje, ta tudi ne more verovati, da bi si ljudje bili bratje, in vsled tega nima pravice tirjati, naj bi svet vseh vkup bila zajedna lastnina; brez vere bil bi človek, kakor žival: močnejša uničuje slabeje brez greha, brez krivice.

Svet je za vse, a lastnina je razdeljena. Posamezniki smejo posvetno premoženje posedati, o njem razpolagati, a rabiti jo morajo tako, kakor bi bilo vseh. Krščanski človek se premoženja naj poslužuje, kakor hišnik božji Bogu v čast in bližnjemu v prid.

Socijalni demokrati nam tudi še razlagajo, kako naj bi bili vsi ljudje lastniki sveta: »Vsaki, kdor ima veselje do obdelovanja zemlje, naj isto obdeluje in dotični pridelki so njegovi.« — Tega novi »kmečki prija-

telji« ne povedó, kaj bo z onimi, ki do dela nimajo nobenega veselja? Kmečko delo tudi roke žuli, kosa, oralo, kopalo, vile in vsa druga orodja človeka utrudijo in ko bi treba ne bilo, bi dostikrat najpridnejši kmet rajši v senci ležal, mesto da v potu svojega obraza išče kruha za-se in svoje otroke. Razdelimo vse med vse, potem jih bomo dosti imeli, ki ne bodo hoteli prav nič delati, misleči: »Nič ne dé, če jaz ne delam, delal bo že sosed, šel bodem k njemu in delila si bodeva poljske pridelke, ker mora v socijalistični državi biti vse vseh.«

V tej tirjatvi, kmečki bralec, bodeš lahko spoznal, kako je novi socijalistični nauk nespameten, kako nevarni so tebi ti »novi prijatelji«. Vsakateri kmet dobro vé, kako je pri hiši vse narobe, kedar očeta ni doma. Nihče ne ukazuje, nihče ne uboga, vsak dela ali ne dela, kar se mu prav zdi; in kjer vsakdo dela, kar se mu poljubi, noben ne bode izpolnjeval svojih dolžnostij. Le pomisli, kmet, kaj bode, kedar bodo hlapci rekli: »Živino bomo krmili, kedar se nam poljubi, snopje bomo spravljali, kedar bo nas veselilo, vinograde okopavali, kedar bo nam prav!« Potem bo vse narobe in nazadnje vsi vkup kruha ne bodo imeli. Takih razmer na svetu nikoli ni bilo in jih tudi nikdar ne bode. Demokrati sicer pravijo: »V državi, katera bo skrbela za to, da bodo imeli vsi državljani dovolj kruha, se kmetu ni treba bati, da bodo kedaj on ali pa njegovi otroci stradali.« Demokrati torej mislijo, da bi potem mogla država kmete s kruhom oskrbovati. Čudno! Dandanes kmet pridelava ljubi kruhek, kmet orje in seje in žanje, Bog pa mu daje k temu dežja in solnca. Od kmeta dobivajo kruh še le drugi. V bodoče pa bo neki država delila kmetom kruh, demokrati so tisti čarovniki ali coperniki, ki bodo v velikih tovarnah iz kamenja delali kruh, potem nikomur več stradati ne bo treba in delali bomo tudi le tedaj, kedar nas delo veseli. To ti demokrat obeta, ali od obljube do izpolnitve je dolga pot. Od obljub se še nihče ni zredil, tudi kmetje ne, in naši kmetje niso tako kratke pameti, da bi ne uvideli, kako prazne in neumne so te obljube naših »novih prijateljev«, socijalnih demokratov.

Zato vas, kmetje, pred temi novimi prijatelji svarimo: varujte se jih, ne verjamite jim, ker oni resnice ne govorijo. Tudi mi dobro vemo in dobro spoznamo, da vse pri starem ostati ne sme, sicer bi se moral podreti ves kmečki stan; kmet pomoči potrebuje, ali sedanja sila je morala nad nas priti. Liberalizem že pol stoletja sem trobi o svojem napredku, tisti liberalizem, ki hoče z napredkom Boga spraviti s sveta.

Ljudstva so mu preveč zaupala in zdaj jih Bog zato tepe, zdaj jih kaznuje v tem, da jih je pustil priti v suženjstvo zastopnikov liberalizma, bogatih židov. Sedanja sila je Bog pripustil, da bi narodi spoznali, da brez Boga vendar ne morejo biti. Te sile se pa lahko obranite, kmetje, bodite edini in stojte vkup, kakor en mož, kedar je treba braniti svojo vero in svoj dom! V tem boju potrebujete zaveznikov, morebiti tudi voditeljev; kje jih bodeite našli? Socijalni demokrati se vam vsiljujejo, češ, »naravni zaveznik kmeta je delavec, delavci spoznali so to že davno.« Res je, da demokratski delavci že dolgo iščejo kmečkih zaveznikov, a ne najdejo jih nikjer, ker kmetje nikjer nočejo verjeti, da bi socijalističen delavec komu na svetu mogel biti dober prijatelj, tak človek delavcem ni prijatelj, kmetom pa najmanj.

Priden katoliški delavec je naš brat v Kristusu, on je naš prijatelj, ali socijalistični nepridiprav niti delavcem samim ne ugaja več. Dokaz temu je, da je med dunajskimi delavci nastalo odločno gibanje proti socijalističnemu vodstvu delavskih društev. Da, veliko število delavcev se je od socijalističnega društva odcepilo, ter so ustanovili lastno gospodarsko društvo, ki izdaja svoj časnik »Volkswehr«.

Pred par meseci je »Arbeiterzeitung«, prvi socijalistični časnik, dolžila nekega tovarnarja, da izkoriščuje svoje delavce; nato je prinesel časnik »Volkswehr« od 170 delavcev podpisan odgovor, v katerem pravijo: »Izkoriščevanje v imenovani tovarni nikakor ni toliko, kakor izkoriščevanje od strani socijalističnih voditeljev pri delavskih svečanostih, shodih in zborovanjih. Tam najdejo pri delavcu zadnji vinar, ne da bi kdo razun

voditeljev od tega kaj imel, to je po našem mnenju največje, najnesramniše, goljufivo izkoriščevanje.«

Tako so pisali delavci zoper socijaliste; delavci se menda začenjajo upirati proti tem nemirnežem, in zato so zdaj ti spoznali, da bi bil kmet tisti »neumni« zaveznik, ki bi še kak groš za nje imel. »Ako vas kdo drugače uči, kakor jaz, da bi bil angelj iz nebes, proklet naj bo«, pisal je enkrat sv. Pavel; to velja tudi tebi, krščanski kmet. Kdor drugače uči, kakor sv. evangelj, temu pokaži duri in sprejmi kot prijatelja le tistega, ki pride k tebi v Gospodovem imenu!

Nekaj socijalističnih naukov.

Novega prijatelja, ki se je začel kmetom usiljevati, smo do zdaj že precej označili. Končno hočemo navesti še celo vrsto socijalističnih naukov, da jih bode vsak bralec sam mogel soditi.

»Človek je žival v najvišjem razvoju, ki se lahko vsemu privadi. — Ljudje so se baje samo privadili vere, da je Bog v nebesih, da imajo neumrjočo dušo; ljudje so se samo navadili ubogati oblasti, ubogati staršem; ljudje so se sv. zakona samo navadili; da imamo tatvino za greh in miloščino za dobro delo, to je samo navada, ker prav za prav po socijalističnih naukih niti grehov, niti čednostij ni na svetu. Potem pa novi preroki in njihovi pristaši ne vprašajo, ali se res žival vsega privadi. Kdaj pa smo kaj slišali vrane peti in vrabče krokati? Da bi se stvari vsega privadile, je neumno, one se ne navadijo ničesar, za kar jih Bog ni ustvaril.

»Veseliti se moramo, da je človeški družbi v naših dneh globoko vtisnjena želja po vžitku, ljudje začenjajo razumevati, da moramo človeški živeti«. —

Človek je po socijalističnem nauku žival, večnosti ni, torej smo za vžitek na svetu! Ali je res tako?

Kmetje, kaj bode te pa rekli novim vašim prijateljem, socijalnim demokratom, kedar bodo začeli zbirati vaše hlapce in dekle, ter jih učiti: »Prijatelji, vi ste na svetu, da ga pijete in se veselite, da življenje uživajte!« — Ali se bode takih naukov veselili? Vi ne in zapeljano ljudstvo tudi ne, ker meseni vžitek človeka nikdar ne zadovolji, marveč ga uničuje na duši in telesu. Mi potrebujemo vsakdanjega kruha, ta je sladek, kar vsakdanji kruh presega, je morebiti še sladko pri vžitku, a kislo postane in neprebavljivo v želodcu in ti bo razdrlo ljubo zdravje.

»Vse hudo ima svoj uzrok v socijalnem redu; v socijalistični družbi bodo razmere vse drugačne«. —

Pri tej trditvi ne vemo, kaj bi rekli. Največje hudo na svetu je smrt, ali bodo demokrati tudi to mogli odpraviti? Za smrtjo bolezen, ali v bodoče tudi te ne bode več? Tega se menda vendar ne bodejo upali trditi. Ali oni pravijo, kedar noben človek svoje lastnine več ne bo imel, ko bode vse vseh, potem bode užitek in bode tudi delo ednako med ljudi razdeljeno. Eden dela za drugega, zato se bo vse storilo najhitreje in najboljše. Ko bodo vsi delali, nobenemu ne bo treba na dan dalje delati, kakor poldrugo uro, in če bodo hoteli prav dobro živeti, dve uri in pol, kdor ni 16 let star in kdor je že čez 50, tem sploh več delati ne bo treba. Razločka med pridnimi in lenimi, razlike med pametnimi in neumnimi ljudmi ne bo več, to vse bodo socijalisti odpravili, kajti dandanes baje samo odgoja in razmere delajo ljudi neednake.

Socijalni demokratje sanjajo o neomejenem napredku, oni mislijo, da se bo človeški rod s časom tako razvil, da bo tukaj na svetu popolnoma srečen. Ali rastejo drevesa gor v nebo? Ne, le otroška domišlija sanja o drevju, rastočem gor do blede lune; pametni človek pa vé, da tukaj na tem svetu vse trohni, da se vse enkrat podere. Narodi so se lepo razvili, zlasti odkar jih požlahtnjuje krščanski nauk, božja previdnost je to tako pripustila. Posameznik in človeški rod, vsi skupaj smo podobni rastlini, pri kateri se cima razvije v

drevo, prinašajoče svet in sad; da bi pa dosedanji napredek bil tako strašno velik in bistven, ni resnično.

»Z elektriciteto bodo tvarine naravnost v jedi spreminjali«, mislijo si demokrati. Ali se je to že kje posrečilo? Ne nikdar, ta napredek bode svet do konca dnij pričakoval, da bo žito vsak mesec ali vsak dan zorelo, ali da bo trta vsak teden rodila novo grozdje; o tem menda noben pameten človek ne dvomi. Z elektriciteto se bo gotovo še marsikaj opravilo, a mrličev tudi z njo vzbujali ne bomo. Med tem, kar je živo in mrtvo, je prepad, katerega naše znanosti ne bodo poravnale. Učenjaki sicer že dolgo tuhtajo, kako bi moko in kruh delali po kemičnem potu, kako bi mogli umetno meso delati, da bi živine več rediti ne bilo treba, izumilo se bodo gotovo še marsikaj, a tukaj na svetu ima vse svoje meje in svoje meje bo imel tudi naš napredek.

«Razlika med omikanci in neomikanci bode jenjala, ker bodo vsi ljudje najvišje omikani, zidali se bodejo kanali in s tem odpravil veliki razloček v temperaturi, povodnji bodo nemogoče, povsod se bodejo napravili vodovodi tako, da nikjer suše ne bo, v potokih in jezerih bodo redili vse polno rib. V novem državnem redu bodejo ljudje izumili orodja in stroje, na katere mi sedaj še misliti ne moremo.» —

Nekje na Saksonskem je bojda neki velik posestnik napravil lep umeten vinograd, kakoršni so rastlinjaki pri vrtnarjih. S stroji ga kropi, s stekleno streho varuje pred mrazom in vetrom in mrčesjo. Zakaj, pravijo socijalni demokrati, bi se ne dala vsa polja pokriti s stekleno streho tako, da bi jim mraz ali toča več ne mogla škodovati. Polja se bodo umetneje gnojila ter bodo postala bolj rodovitna. Na deželi bodo začeli zidati gledališča in dvorane za ples in godbo, čitalnice i. t. d., samo cerkev ne več, in potem bodejo tudi meščani mesta zapustili ter se preselili med kmete. Uradnikov ne bo več treba, kajti niti hudobije, niti hudo delstva ne bo več, sovraštva in umorov več ne bo, ki so samo posledica sedanjih razmer in «vera bode sama od sebe s časom popolnoma izginila».

Take so socijalistične sanje in obljube, podobne starim pravljicam o bogatih kraljih, ki spé v gorah, z zlatom napolnjenih. Da človeški rod išče svoje sreče, tega mu očitati ne smemo, ali je pa morebiti sv. vera napredku kedaj nasprotovala? Napredujte, učite se, dajte ljudem novega orodja, da bodejo svet ložje obdelovali, ali pustite jim sv. vero, dokler tiste postave ne odpravite, da mora vsakdo umreti!

Pravi napredek bode tudi kmetom v prid, ali napredek v neveri, napredek v lenobi, napredek v požljivosti — tak napredek je narodom velika nesreča, in zato mora vsak krščanski človek socijalizem iz dna svojega srca obsojevati. Veliko imajo sicer socijalisti že pristašev, ali ljudij, ki bi na njihove obljube kaj dali, je vendar le malo. V njihovih krogih se družijo vsi, ki so zgubili na tem svetu vse upanje, upanje na sedanjost in vero v bodočnost. Med temi za-te, slovenski kmet, ni prostora, med temi ti nikdar ne moreš biti.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000526536

